

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları : 1203

Yayın Koordinatörü:
Murat Aydemir

Kelâmî Boyutuyla
Deprem ve Doğal Afetler
Prof. Dr. Fikret Karaman

Tashih:
Tuba Nur Kaya

İç Tasarım:
R. Ahmet Akay

Kapak Tasarımı:
Yılmaz Cahit Aydın

ISBN: 978-625-428-317-8

1. Baskı, Eylül 2023, Ankara, 1.000 Adet

© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu Eser Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık Ticaret
İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 18.08.2023 tarih ve 180
sayılı kararıyla uygun görülmüştür.

Yayıncı Sertifika No: 48058

BASKI: **TDV**
YAYIN MATBAACILIK TIC. İŞLETMESİ
BASİMEVİ | PRINTING HOUSE

Ostim OSB Mahallesi, 1256. Cadde, No: 11
Yenimahalle/ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)

Faks: 0312 354 91 32

e-posta: bilgi@tdv.com.tr

**KELÂMÎ BOYUTUYLA
DEPREM VE
DOĞAL AFETLER**

Prof. Dr. Fikret KARAMAN

Prof. Dr. Fikret KARAMAN, 1954 yılında Elâzığ-Baskil ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Baskil ilçesinde (1964-1967), ortaöğrenim ve lise öğrenimini Malatya ve Kahramanmaraş İmam Hatip okullarında (1967-1972) tamamladı. Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsünden mezun olduktan sonra (1972-1976), İstanbul Müftü Yardımcılığına (1976) atandı. Sırasıyla Hekimhan (1977-1978), Safranbolu (1980-1987), Akçakoca (1987-1988) ilçe Müftülüğünü yaptı. Erzincan (1988-1993) ve Elâzığ (1993-2001) İl Müftüsü olarak çalıştı. Yurt dışında; Viyana (2001-2002), Paris (2002-2003), Piriştine (2011) ve Sofya (2011-2014) Büyükelçiliklerinde Din Hizmetleri Müşavirliklerinde bulundu. 30.06.2003 tarihinde Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına atandı ve 2010 yılına kadar bu görevde çalıştı. Kamu hizmetiyle birlikte Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde “*Abdüllatif Harpûtî ve Kelamî Görüşleri*” çalışmasıyla yüksek lisans (1988-1990), Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ile bir müddet Mısır/ Ezher’de araştırma yaptıktan sonra “*Sünnetin Işığında Tebliğ ve Davet*” konulu teziyle doktora-sını tamamladı (1994). 1997 yılında da Marmara İlahiyat Fakültesinde doçentlik ünvanını aldı. 2014 yılında profesör olarak İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyeliğine atandı. Aynı fakültede 2015-2021 yılları arasında dekan olarak çalıştıktan sonra 01.09.2022 tarihinde yaş haddinden emekli oldu. Evli ve üç çocuk babası olan Karaman, Arapça ve Fransızca bilmektedir. Ulusal ve uluslararası akademik toplantılara katılmış ve alanında çeşitli yayınları bulunmaktadır.

*Bu eseri, depremlerde hayatını kaybedenlerin
manevi hatıralarına ithaf ediyorum.*

KISALTMALAR

- a.s.** : Aleyhisselam
bk. : Bakınız
çev. : Çeviren
D.İ.B. : Diyanet İşleri Başkanlığı
H.z. : Hazreti
MÖ : Milattan önce
MS : Milattan sonra
öl. : Ölümü
s : Sahife
s.a.s. : Sallallâhu aleyhi ve sellem
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
vd. : Ve devamı

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	VII
ÖN SÖZ.....	XI
GİRİŞ.....	1
1. Deprem ve Etkisi	2
2. Deprem Yeri ve Adresi	3
3. Türkiye’de Yaşanan Depremler	4
4. Son Çeyrek Yüzyıl.....	5
A. Kahramanmaraş Merkezli Deprem ve İzleri	6
B. Felaketle İlgili Birkaç Tespit	7
C. Depremle İlgili Çalışmalar	9
D. Basılı ve Yazılı Yayınlar	10
E. Deprem Bilinmeyenleri ve Çaresizlik	13
F. Depremle Başlayan Zihin Karışıklığı	14
G. Doğal Afetlerde Yanlış Algı ve Söylemler	15

BİRİNCİ BÖLÜM

DEPREM VE TEVEKKÜL

A. Deprem ve Tevekkül İlişkisi.....	22
1. Deprem/Zelzele.....	22
a) Tanımı	22
b) Deprem Kiyamete Benzetilmesi	24
c) Doğal Afetlerle İç İçe Yaşama Zorunluluğu	24

İÇİNDEKİLER

2. Tevekkül	26
a) Tanımı.....	26
b) Hayatın Pratiği Olarak Tevekkül.....	26
B. Tevekkül ve Bilim İlişkisi	29
C. Depremle İlgili İki Raporun İp Uçları	30
D. Tevekkül ve Kadere Sığınmak	31
E. Tevekkül ve Sorumluluk	32
F. Önce Tedbir Sonra Tevekkül	34
G. Depremle Gelen Kayıplara Davetiye Çıkarmak.....	37
H. Japonlar ve İş Disiplini	38
İ. Hatalarla Yüzleşebilmek	39
J. Tevekkül ve Dürtüst Çalışma	40

İKİNCİ BÖLÜM

FİİL, İRADE, HAYIR VE ŞER

A. İnsanın Fiil ve İradesi	46
1. Cebriyye.....	47
2. Mu'tezile	48
B. Ehl-i Sünnet ve Görüşleri	50
1. Eş'arilik.....	51
2. Mâtürîdilik.....	53
C. Hayır ve Şer Anlayışı.....	57
1. Hayır/İyilik.....	57
2. Şer/Kötülük.....	58
D. Hayra veya Şerre Yönelme.....	58
E. Hayrı ve Şerri Yaratan.....	59
F. Hayır ve Şerrin Karşılığı Görülecek	61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEPREM, KADER VE KAZA

A. Kader ve Kaza	64
1. Kader.....	65
a) Tanımı.....	65

İÇİNDEKİLER

2. Kaza.....	65
a) Tanımı.....	65
B. Kader Allah'ın Kudret ve İradesidir	66
C. Kader ve Takdire Dair Bazı Ayetler	67
D. Hadisler ve Kader İnancı.....	70
E. Mehmed Âkif Kader Anlayışından Dertli	78
F. Kaderde Ölçü ve Ahenk	79
G. Başa Gelene Rıza Göstermek.....	81
H. İnsan Psikolojisi ve Kader	82
İ. Kader ve Deprem Tartışmaları	84
1. Tabiat, Bilime ve Araştırmaya Açıktır	88
2. Kader/Deprem Değişmez Ama Tedbirler Değişir	89
3. Kader Mazeret Kabul Etmez	92
4. Kader Bilinci Hayat Kurtarır	93
5. Deprem Ceza ve İntikam Değildir	94
6. Afetlerden Ders ve İbret Almak	95

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MUSİBETLER VE SABIR

A. Musibet ve Sabır	100
1. Tanımı	100
a) Sözlük Anlamı	100
b) Terim Anlamı	101
B. Kur'an'da Musibet Vurgusu	102
C. Hadisler ve Musibetler	103
D. İlk Müslümanların Sıkıntıları ve Hicret Olayı	107
E. Musibet Anında Sabır ve Sükûnet	109
F. Musibetlerde İnsanın Rolü veya Payı	112
G. Musibetler Tesadüf Eseri midir?	114
H. Musibetler Ceza mıdır?	116
İ. Musibetlerle İmtihan Olmak	118
J. Musibetler Karşısında Ağlamak ve İsyan Etmek	119

İÇİNDEKİLER

K. Musibetlerin İbret ve Hikmet Boyutu	122
SONUÇ	127
KAYNAKÇA.....	131
DİZİN	137

ÖN SÖZ

İnsan daima, olağanüstü olayları merak ve korku içinde izlemiştir. Coğrafyanın özelliğine göre deprem, sel, heyelan, volkanik patlamalar, maden göçükleri, yangın, tsunami, kıtlık, bulaşıcı hastalık, iş ve trafik kazaları gibi felaketler toplum hayatında derin izler bırakmıştır. Korku, yıkım ve ölümlere yol açan bu afetlerin nerede, ne zaman ve hangi büyüklükte meydana geleceği de bilinmemektedir. Sosyal hayatımızı etkileyen bu felaketlerden biri de depremdir. Orta yaş kuşağının hatırlayacağı gibi son çeyrek yüzyılda Türkiye’de birçok deprem yaşanmıştır. Kendim ilk depremi 12 Mart 1992 tarihinde görev yaptığım Erzincan’da, ikincisini de İnönü Üniversitesinde çalıştığım sırada 24 Ocak 2020 günü meydana gelen Elâzığ/Malatya’da yaşadım. 17 Ağustos 1999 Marmara depreminde ise bölgede olmamakla birlikte olup bitenleri yakından izleme fırsatı buldum.

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremde ise Ankara’daydım. Depremi, sabah saat 04.17’de çalıştığım masanın hafifçe sarsılmasıyla fark ettim. Salona geçip daha televizyonu açmadan Elâzığ ve Malatya’dan acı telefonlar gelmeye başladı. Günün aydınlanmasıyla depremin şiddeti ve yüzölçümü açıklanınca felaketin boyutu zihnimde canlanmıştır. Her depremden sonra yazılı ve görsel medyada bir dizi yorum ve tartışma yapılmakta ancak bir müddet sonra etkisini kaybetmektedir. Bir

taraftan depremin acıları devam ederken diğer taraftan da gerçeğe dayanmayan dinî, siyasi, ideolojik, duygusal, incitici ve yanıltıcı söylemler sosyal medya üzerinden servis edilmektedir. Bir nebze de olsa toplumu doğru bilgilendirmek amacıyla 1992 yılı Erzincan depreminden itibaren “deprem, kader, tevekkül, iş ve trafik kazaları sorumluluk bilinci” temalı yazı ve makaleler hazırladım. Bunların bir kısmı günlük gazetelerde, Diyanet dergilerinde, Avusturya ve Almanya basın organlarında yayımlanmış ve olumlu geri dönüşler alınmıştır.

Bu nedenle bazı dostlarımızın da tavsiyesiyle toplumun aydınlanmasına katkı sağlamak amacıyla konu hakkında dinî kavram ve söylemleri içeren kalıcı bir çalışma yapmaya karar verdim. Elinizdeki bu çalışma bir giriş ve dört bölümden meydana gelmektedir. Giriş kısmında yakın coğrafyamızda meydana gelen depremler hakkında özet bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde deprem, tevekkül; ikinci bölümde insan fiili, iradesi, hayra ve şerre yönelimi; üçüncü bölümde kader ve sorumluluk; dördüncü bölümde ise imtihan ve musibet gibi konular tartışılmıştır. “*Kelâmî Boyutuyla Deprem ve Doğal Afetler*” ismiyle yayın hayatına giren bu eserin uzun soluklu deprem bilincine katkı sağlayacağını düşünüyorum. Özellikle kitabın belediye, müteahhit, mühendis, denetim elemanı ve deprem endişesi duyan halkımız tarafından okunması ümit edilmektedir. Gayret ve çalışmak bizden başarı Allah’tandır.

27 Nisan 2023/Ankara

Prof. Dr. Fikret KARAMAN